

Wychowawca w placówkach oświatowych, wsparcia dziennego, wychowawczych i opiekuńczych oraz instytucjach pieczy zastępczej

235914

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r. ZADANIA I CZYNNOŚCI

Celem wykonywania zawodu wychowawcy w placówkach pozaszkolnych jest wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży, poprzez uzupełnianie i wzbogacanie procesu szkolnej edukacji i wychowania. Wychowawca w placówkach pozaszkolnych pełni różne role: wychowawcy, opiekuna, nauczyciela, doradcy. Do podstawowych zadań osoby wykonującej ten zawód, należy opieka oraz zorganizowanie różnorodnych form spędzania czasu wolnego dla wychowanków. Wychowawca pomaga swoim podopiecznym m.in. w przygotowaniu do lekcji, ale także organizuje różnorodne formy zajęć edukacyjnych, sportowych czy artystycznych. Korzystają z nich zwłaszcza te dzieci, które w czasie wolnym od zajęć szkolnych pozbawione są opieki domowej.

Zakres obowiązków spoczywających na wychowawcy różni się od siebie w zależności od miejsca zatrudnienia. Wychowawcy mogą być zatrudnieni w różnych placówkach wychowawczych, które wspomagają szkołę w organizowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży. Pierwsza grupa to placówki wychowania pozaszkolnego podporządkowane resortowi oświaty i szkolnictwa wyższego: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, pozaszkolne placówki kierunkowe, ogniska pracy pozaszkolnej, ogrody jordanowskie, place gier i zabaw, młodzieżowe świetlice dworcowe, ośrodki wychowania fizycznego oraz międzyszkolne kluby sportowe. Do zadań wychowawcy w tego typu placówkach należą m.in.: prowadzenie zajęć wspierających rozwój dzieci i młodzieży, z uwzględnieniem dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionej oraz przejawiającej trudności w nauce, realizowanie programów edukacyjnych, wychowawczych oraz profilaktyki, a także organizowanie imprez, zawodów sportowych, wypoczynku. Ważne jest także integrowanie wychowanków z różnych środowisk, w tym także dzieci i młodzieży niepełnosprawnych i zagrożonych patologiami.

Do drugiej grupy można zaliczyć placówki resortu kultury i sztuki posiadające sekcje dziecięce i młodzieżowe (domy kultury, kluby, zespoły, biblioteki), placówki prowadzone przez związki zawodowe posiadające sekcje dziecięce i młodzieżowe, a także i placówki pozaszkolne prowadzone przez społeczne organizacje wychowawcze. Wychowawcy zatrudnieni w tego typu placówkach mają za zadanie: kształtowanie umiejętności spędzania czasu wolnego, animowanie i koordynowanie działań kulturalnych w środowisku dzieci i młodzieży, stwarzanie warunków do rozwoju w sferze artystycznej, naukowej i sportowej.

Wychowawcy znajdują również zatrudnienie w ośrodkach, w których młodzież i dzieci przebywają przez dłuższy czas poza środowiskiem rodzinnym np. bursy szkolne. Wychowawca w bursie szkolnej kontroluje zachowanie młodzieży np. sprawdzając postępy w nauce wychowanków. Zadaniem wychowawcy jest również odpowiednie kierowanie młodzieżą tak, by przestrzegała norm postępowania oraz zasad kultury osobistej, dbała o ład i estetykę w pokojach itp.

Opiece wychowawców podlegają również dzieci i młodzież przebywające z dala od domu, ze względu na konieczność leczenia, np. w ośrodkach rehabilitacji czy innych placówkach leczniczych. Celem nadrzędnym wychowawców jest wspomaganie procesu leczenia, umożliwienie dzieciom wszechstronnego rozwoju oraz wspomaganie w przezwyciężaniu trudności. Do ważnych zadań wychowawców należy działanie terapeutyczne, które pozwoli podopiecznym m.in. na zmniejszenie napięć oraz niepokojów, związanych z kształtowaniem się obrazu własnej osoby, czy też rozwijanie umiejętności komunikowania się z innymi ludźmi. Wychowawcy w takich ośrodkach nadzorują również przebieg nauki wychowanków i udzielają im pomocy w przygotowaniu do lekcji, współpracując z rodzicami oraz ze szkołami, do których uczęszczają podopieczni.

Wychowawcy pracują również w świetlicach terapeutycznych, gdzie udzielają wsparcia dzieciom oraz młodzieży z biednych środowisk, często dotkniętych patologią. Zadaniem wychowawcy świetlicy terapeutycznej są działania ukierunkowane na poprawę społecznego oraz emocjonalnego funkcjonowania podopiecznych. W świetlicach takich organizowane są zajęcia socjoterapeutyczne i profilaktyczne, mające na celu zapobieganie powstawaniu wśród młodzieży patologii, takich jak np. narkomania, alkoholizm czy zachowania agresywne.

Szczególnego wsparcia ze strony wychowawców wymagają także wychowankowie domów dziecka oraz innych ośrodków opiekuńczo-wychowawczych. Wychowawcy tam pracujący odpowiedzialni są za udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów podopiecznych, którzy wychowują się poza rodziną, przejawiają trudności wychowawcze i mogą być zagrożeni uzależnieniami i niedostosowaniem społecznym. Wychowankowie, którzy doświadczyli poważnych problemów, często przeżywają stany lękowe i depresyjne. Wychowawcy pomagają dzieciom i młodzieży odzyskać poczucie bezpieczeństwa, przełamać poczucie przygnębienia, zniechęcenia oraz poczucia niskiej wartości, wynikające z negatywnych doświadczeń. W takim wypadku wychowawca może pełnić rolę terapeuty w stosunku do swoich podopiecznych.

Dla zawodu wychowawcy charakterystyczna jest więc duża odpowiedzialność za bezpieczeństwo i rozwój wychowanków.

Środowisko pracy

Ostatnia aktualizacja – 09.2009 r. ŚRODOWISKO PRACY

Warunki materialne

Wychowawca w placówkach pozaszkolnych wykonuje pracę zarówno w pomieszczeniach zamkniętych, jak i na wolnym powietrzu, gdzie organizowane są dla wychowanków zajęcia rekreacyjne, wycieczki, spacer, gry, zabawy ruchowe, gry terenowe i zręcznościowe. W takich sytuacjach na wychowawcy ciąży obowiązek zachowania szczególnej uwagi, ze względu na zwiększone ryzyko zajścia nieprzewidzianych zdarzeń, zwłaszcza podczas pobytu nad wodą.

Ze względu na konieczność werbalnego komunikowania się, wychowawca narażony jest na przewlekłe choroby narządu głosu, związane z nadmiernym wysiłkiem głosowym.

Warunki społeczne

Praca wychowawcy wiąże się z intensywnym, kilkugodzinnym kontaktem z dziećmi i młodzieżą. Wychowawca musi udzielać rad i odpowiedzi na zadawane przez wychowanków pytania. Dobrze, jeśli wychowawca posiada wiedzę z różnych dziedzin np. matematyki, historii, geografii, gdyż dzięki temu może pomagać swoim podopiecznym w nauce.

Szczegółnej uwagi wymagają podopieczni, którzy cierpią na problemy zdrowotne, czy emocjonalne. Wskazana jest ścisła współpraca wychowawcy z pedagogiem, psychologiem, nauczycielami, lekarzem oraz z rodzicami dziecka.

Warunki organizacyjne

Praca wychowawcy wykonywana jest zgodnie z wcześniej ustalonym harmonogramem, który wychowawca może planować i realizować samodzielnie po konsultacji z przełożonymi. Etát w tym zawodzie wynosi 24 godziny tygodniowo. Niedogodnością jest obowiązek świadczenia pracy zarówno w dzień jak i w porze nocnej, a także w dni wolne od pracy oraz w niedziele i święta, gdyż podopieczni nie mogą pozostawać bez opieki. Za pracę w dni wolne i święta wychowawca otrzymuje wolne w innym terminie. Jedynie w takich placówkach, jak: świetlice, ośrodki dziennego pobytu, kluby - wychowawcy świadczą swoją pracę tylko w dni powszednie i w ciągu dnia.

Wymagania psychologiczne

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Wychowawca w placówce pozaszkolnej często zastępuje dzieciom rodziców lub opiekunów. Z tego powodu winna cechować go empatia, czyli umiejętność dostrzegania i wczuwania się w problemy swoich wychowanków. Często są to dzieci pochodzące z rodzin patologicznych, skrajnie ubogich, rozbitych. Wychowawca musi umieć nawiązać z nimi kontakt, aby wspólnie pracować nad rozwiązywaniem różnych, często bardzo osobistych, problemów. Skuteczna pomoc wymaga od wychowawcy zarówno umiejętności społecznych, służących tworzeniu klimatu troski, szacunku i wzajemnego zaufania, jak też angażowania się w konkretne działania, które mają doprowadzić do rozwiązania problemu osoby wspomaganej.

Dzieci i młodzież sprawiające trudności wychowawcze (np. takie, które przejawiają zachowania agresywne bądź mają skłonności do spożywania alkoholu czy narkotyków), wymagają od wychowawcy dużej cierpliwości i wytrwałości. Stanowczość i konsekwencja w pracy z dziećmi i młodzieżą w połączeniu z umiejętnością nawiązywania ciepłych kontaktów gwarantują efektywność działań wychowawczych. Pożądana jest także umiejętność opanowania emocji i wyrozumiałość, zwłaszcza w oczekiwaniu na pożądane zmiany w zachowaniu wychowanka. Dotyczy to zwłaszcza tzw. trudnych przypadków, kiedy podopieczni, często po bolesnych doświadczeniach życiowych, są bardzo zamknięci w sobie i nieufni w stosunku do innych.

Podstawę skutecznej pomocy stanowi dobry kontakt wychowawcy z młodzieżą, a przede wszystkim właściwie porozumienie między nimi. Wychowawca powinien posiadać takie zalety charakteru jak otwartość i życzliwość, które sprzyjać będą kształtowaniu prawidłowego stosunku do wychowanka i pozyskaniu jego zaufania. Praca w zawodzie wychowawcy wymaga dużej wrażliwości na innych ludzi, ale również pewnego dystansu i odporności emocjonalnej. Radzenie sobie z własnymi emocjami wobec kontaktu z osobami w trudnej sytuacji życiowej, wymaga przede wszystkim

wewnętrznej dojrzałości i odpowiedzialności. Wychowawca ponosi dużą odpowiedzialność za kształtowanie odpowiednich postaw oraz wprowadzanie wychowanków w świat właściwych wartości. Dlatego bardzo istotne znaczenie ma postawa etyczna wychowawcy, gdyż poprzez nią wychowawca kształtuje osobowość młodych ludzi.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Ostatnia aktualizacja – 09.2009 r.

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca na stanowisku wychowawcy zaliczona jest do lekkich. Nie wymaga się od wychowawców znacznej siły fizycznej. Nie ma też w tym zawodzie szczególnych ograniczeń zdrowotnych. W niektórych przypadkach (np. wychowawca w bursie szkolnej) pracę może wykonywać osoba z możliwymi do skorygowania wadami wzroku, słuchu czy nawet z ograniczoną sprawnością ruchową. Od wychowawców zajmujących się dziećmi z niedorozwojem narządów ruchu, ze względu na konieczność przemieszczenia ich w inne miejsca czy pomoc podczas załatwiania potrzeb higienicznych i fizjologicznych, oczekuje się dobrej sprawności fizycznej.

W zawodzie nie powinny pracować osoby z niedorozwojem psychicznym, zakażone chorobami zakaźnymi i o dużych defektach wyglądu zewnętrznego (twarzy).

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Ostatnia aktualizacja – 09.2009 r.

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Od kandydatów do pracy w zawodzie wychowawcy w placówkach pozaszkolnych wymaga się ukończenia studiów wyższych na kierunkach: pedagogika, pedagogika specjalna, pedagogika opiekuńczo – wychowawcza, psychologia, resocjalizacja, praca socjalna lub studiów o innym kierunku, uzupełnionych studiami podyplomowymi w zakresie: psychologii, pedagogiki lub resocjalizacji. Wymogi kwalifikacyjne zatrudnianych wychowawców reguluje m.in. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2009 r. Nr 50, poz. 400).

Ponieważ w tym zawodzie istotne jest stałe doskonalenie wiedzy, wielu wychowawców podejmuje dodatkowe kształcenie np. w zakresie oligofrenopedagogiki (pedagogiki specjalnej), pedagogiki wychowawczej, psychologii. Wychowawcy mogą także podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, biorąc udział w różnych kursach i szkoleniach, np. w zakresie resocjalizacji, profilaktyki przeciw uzależnieniom, socjoterapii, organizacji czasu wolnego, profilaktyki wychowawczej, komunikacji interpersonalnej. Wychowawcy doksztalcają się także w takich kierunkach, jak: m.in. arteterapia, choreoterapia, drama, dzięki czemu zyskują dodatkowe *możliwości diagnozy oraz wspierania rozwoju swoich podopiecznych*.

Umiejętności zdobyte dzięki zainteresowaniom czy dodatkowym kursom, np. z jakiegó

dziedziny sztuki lub sportu - przydatne są również w pracy np. w placówkach kulturalno - oświatowych, klubach młodzieżowych, gdzie wychowawcy nie tylko sprawują opiekę nad młodzieżą, ale także zajmują się organizowaniem czasu wolnego.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

Ostatnia aktualizacja – 09.2009 r.

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

Awans zawodowy wychowawców zatrudnionych w placówkach podlegających Systemowi Oświaty oraz w placówkach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego regulowany jest wg. ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. - **Karta Nauczyciela** (Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz.. 1112 z późn. zm).

Wychowawcy w zależności od stażu pracy mogą ubiegać się o nadanie im kolejnych stopni awansu zawodowego:

- nauczyciel stażysta
- nauczyciel kontraktowy
- nauczyciel mianowany
- nauczyciel dyplomowany

Placówki opiekuńczo-wychowawcze działające np. w ramach organizacji pozarządowych, zatrudniają wychowawców na zasadach: umowy o pracę lub innej formy zatrudnienia. W takich placówkach *możliwości awansu* są nie są duże, gdyż same *organizacje* są na ogół niewielkie.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Ostatnia aktualizacja – 09.2009 r.

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Praca na stanowisku wychowawcy nie podlega ograniczeniom ze względu na wiek. Każdy, spełniający wymogi formalne w dniu zatrudnienia, może skorzystać z propozycji podjęcia pracy w tym zawodzie. Osoby, które miały dłuższą przerwę w pracy nie tracą uprawnień. Jeśli chcą powrócić do pracy w szkołach lub placówkach pozaszkolnych, ocenie podlegają ich dotychczasowe doświadczenie i dorobek zawodowy i na tej podstawie zostaje podjęta decyzja o nadaniu odpowiedniego stopnia awansu zawodowego.

Możliwości zatrudnienia

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

Wybór instytucji i placówek, w których mogą pracować wychowawcy jest dość duży. Mogą to być młodzieżowe domy kultury, ośrodki wychowawcze, bursy szkolne i internaty, powiatowe ośrodki wsparcia, ośrodki wychowawcze, szpitale, schroniska dla

nieletnich, zakłady poprawcze i każde inne ośrodki i instytucje, zajmujące się wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. Niewątpliwym atutem kandydata do pracy na stanowisku wychowawcy jest jego doświadczenie zawodowe w pracy pedagogiczno - wychowawczej.

Płaca wychowawców jest niższa niż średnia płaca w gospodarce. Zdarza się, że wychowawcy są zatrudnieni w kilku placówkach jednocześnie i wówczas ich łączne wynagrodzenie może już być satysfakcjonujące. Awans i wysokość płacy wychowawców zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych określony jest przepisami Karty Nauczyciela i zależy od długości stażu pracy oraz doświadczenia.

Zawody pokrewne

Ostatnia aktualizacja – 09.2009 r.

ZAWODY POKREWNE

nauczyciel w placówkach pozaszkolnych

nauczyciel przedszkola

nauczyciel klas młodszych

nauczyciel nauczania zintegrowanego

pedagog szkolny

pedagog resocjalizacji

psycholog

psychoterapeuta

organizator czasu wolnego

wykładowca na kursach

opiekun w domu opieki społecznej

opiekunka dziecięca

Polecana literatura

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

POLECANA LITERATURA

Dykcik W. (red.) „*Pedagogika*”, Wydawnictwo Naukowe UAM, 2002 r.

Harold S. Bernard, K. Roy Mc Kenzie, „*Podstawy terapii grupowej*”, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2001 r.

Ruth Maxwell „*Dzieci, alkohol, narkotyki*”, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2001 r.

Przetacznik-Gierowska M., Włodarski Z., „*Psychologia Wychowawcza*” tom 2, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002 r.

Smyczyński T. (red.), *Konwencja o prawach dziecka*, 1999r.

Gajewska G., Bazydło-Stodolna K., „*Teoretyczno-metodyczne podstawy pracy opiekuńczo-wychowawczej w świetlicy*”. Scenariusze zajęć wychowawczych, Wydawnictwo PEKW "GAJA", 2005 r.

Sowiśło M., „*Dla dobra dziecka. O warsztacie pracy nauczyciela wychowawcy*”, Wydawnictwo Impuls, 2007 r.

Badora S., „*Uczucia i profesjonalizm: o formach opieki zastępczej*”, Częstochowa, Wydaw. Wyższej Szk. Pedag., 1998 r.

Dowiasz I., „*O mamie Weronice*”, Wydaw. „Dokument” – Oficyna Archiwum Państwowego, Szczecin 2005 r.

Kamińska U., „*Zarys metodyki pracy opiekuńczo-wychowawczej w rodzinnych i instytucjonalnych formach wychowania*”. Wyd. 4, Uniw. Śląski, Katowice 2005 r.

Kępski Cz. (red.), „*Opieka i wychowanie systemy wychowania i opieki nad dziećmi w okresie przemian ustrojowych*”, Wydaw. Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1998 r.

Kępski Cz. (red.), „*Opieka i wychowanie w rodzinie*”, Wydaw. Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, 2003 r.

Ganczarska M., „*Socjoterapia wychowanków pogotowia opiekuńczego*”, Wydaw. Uniwersytetu Opolskiego 2008 r.

Kolankiewicz M., „*Zagrożone dzieciństwo: rodzinne i instytucjonalne formy opieki*”, Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998 r.

Bartóg S., Jankowski R. „*ABC organizatora i wychowawcy placówki wypoczynku dzieci i młodzieży*”, Poznań 1995 r.

Badziukiewicz B., Sałasiński M., *Vademecum Wychowawcy*. Wydaw. Akademickie „Żak”, Warszawa 2005 r.